

Πρεβεζάνικα Χρονικά

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 59-60 (2023)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ 2020
Περίοδος Β', Έτος 40^ο, Τεύχος 59-60

Αφιερωμένο στον Γιώργο Ι. Μουστάκη

Πρέβεζα 2023

Λέανδρος Σπαρτιώτης

Κωνσταντίνος Ακρίβος

doi: [10.12681/prch.41394](https://doi.org/10.12681/prch.41394)

Copyright © 2025, Κωνσταντίνος Ακρίβος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ακρίβος Κ. (2025). Λέανδρος Σπαρτιώτης: ο λαθρεπιβάτης της Τέχνης. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*.
<https://doi.org/10.12681/prch.41394>

Κωνσταντίνος ΑΚΡΙΒΟΣ

*Λέανδρος Σπαρτιώτης: Ο λαθρεπιβάτης της Τέχνης**

Είναι ιδιαίτερη η χαρά και η τιμή για μένα που βρίσκομαι ενώπιόν σας, για να μιλήσω για τον σπουδαίο αυτοδίδακτο δημιουργό, τον λαθρεπιβάτη της Τέχνης Λέανδρο Σπαρτιώτη. Η δημιουργική ιστορία του Λέανδρου ξεκινά όταν το αφεντικό του, ο παππούς Νίκος Καράμπελας, του προμηθεύει εργαλεία ξυλογλυπτικής. Εν τω μεταξύ, ο Λέανδρος έχει αναγκασθεί λόγω του πολέμου να εγκαταλείψει το Δημοτικό Σχολείο το 1944 στην Ε΄ τάξη. Αυτό ήταν σύνηθες εκείνη την εποχή. Ο Λέανδρος εργάζεται στην επιπλοποιία του Καράμπελα στην Πρέβεζα ως βοηθός και διαρκώς παρατηρεί ξυλόγλυπτα έπιπλα. Λέει στο αφεντικό του ότι, αν είχε εργαλεία, θα μπορούσε κι αυτός να κατασκευάσει τέτοια έργα. Ο παππούς Καράμπελας πείθεται και του αγοράζει τα πρώτα του σκαρπέλα.

Και τότε ο μικρός Λέανδρος, χωρίς να έχει από πουθενά διδαχθεί αυτήν την εξάισια και ιδιαίτερος απαιτητική τέχνη, αρχίζει να δημιουργεί ξυλόγλυπτα έργα.

Πώς γίνεται αυτό; Πώς μπορεί ένας νέος να πάρει στα χέρια του μια σειρά από εργαλεία ξυλογλυπτικής και σχεδόν αμέσως να κατασκευάζει περίτεχνα γλυπτά; Ασφαλώς πρόκειται για την πρώτη ισχυρή ένδειξη ότι ο Λέανδρος δεν είναι ένα συνηθισμένο παιδί. Μέσα στις χαράξεις και τους ελιγμούς του σκαρπέλου ξεκινάει η διαδρομή ενός χαρισματικού δημιουργού. Χωρίς να έχει λάβει καμία συστηματική εκπαίδευση, δοκιμάζει και εισέρχεται σε διαφορετικά πεδία δημιουργίας, την ξυλογλυπτική, τη ζωγραφική, την αρχιτεκτονική και τη διακόσμηση, όπου με χαρακτηριστική άνεση δημιουργεί αξιόλογα έργα. Αυτή είναι η λαθρεπιβασία του, λέξη με την οποία ο ίδιος ο Λέανδρος περιγράφει τη διαδρομή του. Που σημαίνει ότι είναι αυτοδίδακτος, δηλαδή αδίδακτος, και εντούτοις καταφέρνει να διαπρέπει σε τέχνες που άλλοι σπουδάζουν και πασχίζουν για χρόνια χωρίς ανάλογη επιτυχία. Αυτή είναι η ανερμήνευτη δύναμη του ταλέντου.

Για επτά χρόνια ο Λέανδρος σκαλίζει το ξύλο. Η ανερμήνευτη αυτή δύναμη καθοδηγεί το κοπτικό εργαλείο του στις μύριες περίτεχνες βυθίσεις του στο υλικό, σε

* Η ομιλία αυτή εκφωνήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2023 από τον Κωνσταντίνο Ακρίβο στην Αθήνα, στην Τεχνόπολη, αμφιθέατρο Μιλτιάδης Έβερτ, στο πλαίσιο της αφιερωματικής εκδήλωσης στον Λέανδρο Σπαρτιώτη, που διοργάνωσε ο Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Ν. Αττικής. Ο Κ. Ακρίβος είναι διδάκτωρ Φιλοσοφίας του ΕΚΠΑ. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *Η Περιπέτεια του Ερωτήματος στον Αριστοτέλη* (2007) και δημιουργός του ντοκιμαντέρ φιλοσοφικού περιεχομένου «Επέκεινα» της ΕΡΤ. Στην Ήπειρο διοργανώνει από το 2008 Φιλοσοφικό Καφενείο με τη συμμετοχή σημαντικών εκπροσώπων των Γραμμάτων και των Τεχνών.

μια λεπτή ισορροπία εισχώρησης και συγκράτησης της αιχμής. Μια καλλιτεχνική λεπτοουργία, κατά την οποία κάθε γλίστρημα του σκαρπέλου μπορεί να καταστρέψει το έργο. Η δύναμη που οδηγεί αυτήν την εξαισία γραμμή της χάραξης, εξίσου μυστικά και ανερμήνευτα, την ωθεί να μεταπηδήσει στο χαρτί και η γραμμή της χάραξης να γίνει γραμμή σχεδίου. Γραμμή μολυβιού, αυστηρή και σίγουρη, που οι κινήσεις της στο χαρτί να σχηματίζουν σχέδιο γραμμικό, που κυοφορεί αρχιτεκτόνημα. Και μετά, η γραμμή αυτή του μολυβιού να απεκδύεται την ευθυγραμμία της και να αρχινά να κάμπτεται και να λυγίζει, να ελίσσεται χορευτικά, για να αποθέσει στο χαρτί σχέδιο ζωγραφικό αυτήν τη φορά. Να γίνει ασπρόμαυρη απεικόνιση ενός αρχαίου θεάτρου. Και καθώς αυτή η μολυβένια γραμμή σεργιανίζει τα χαρτιά σχεδίου, ξαφνικά αναπηδά και προσγειώνεται σε ακουαρέλες και μουσαμάδες, και παραδίδεται στον χρωστήρα για να ξεκινήσει ένα ταξίδι χρώματος και ζωγραφικής.

Το ίδιο στημόνι καθοδηγεί το σκαρπέλο, το μολύβι και τον χρωστήρα του Λέανδρου. Είναι το ταλέντο, αυτή η ανερμήνευτη δύναμη.

Το ταλέντο του δημιουργού είναι εκείνη η εκπληκτική εκπήγαση, η οποία δεν μας φανερώνει τι την γεννά. Το ταλέντο εκφέρει δημιουργήματα με τον μυστικό και ανερμήνευτο τρόπο που μια πηγή αναβλύζει το νερό.

Στις πηγές της Ηλείου, στον Αχέροντα, αγέρωχοι βράχοι συγκρατούν σπές από τις οποίες αναβλύζει το νερό. Η πηγή προβάλλει ως η απόλυτη ορατή αφετηρία της ροής του νερού, καθώς η όψη του βράχου σκεπάζει το πλήθος των διακλαδώσεων και των αυλάκων που κρυφά οδηγούν το νερό στην οπή της. Έτσι, η εκπήγαση του νερού από την πέτρα δίνει την εντύπωση ενός θαύματος.

Ομοίως το ταλέντο είναι η ανερμήνευτη γενεσιουργός δύναμη που εκφέρει θαύματα. Όπως στην πηγή, έτσι και στο ταλέντο κρύβεται μια δυσερμήνευτη αιτιότητα και ένα δίκτυο προϋποθέσεων που οδηγούν σε αυτό.

Ο Λογγίνος στο *Περί ύψους*, αναφερόμενος στο φυσικό χάρισμα, λέει: «Πράγματι το φυσικό χάρισμα συνιστά το πρωταρχικό και πρότυπο στοιχείο κάθε δημιουργίας. [...] Όμως, τα μεγάλα δημιουργικά πνεύματα διατρέχουν σοβαρούς κινδύνους, αν αφεθούν μόνα τους, χωρίς καλλιέργεια συστηματική, αστήρικτα και ανερμάτιστα, εγκαταλελειμμένα στις παρορμήσεις τους και στην τόλμη που γεννά η απειρία.» Ο Λογγίνος αναγνωρίζει την καλλιέργεια και την εκπαίδευση ως προϋπόθεση και γενεσιουργό όρο των έργων τέχνης. Στην περίπτωση του Λέανδρου, αν ακολουθήσουμε αυτό το νήμα, της εκπαίδευσης, τότε είναι που τίποτε δεν θα καταλάβουμε.

Βέβαια, γεγονός είναι ότι και ο Λέανδρος έκανε κι αυτός σοβαρές σπουδές, αλλά άλλου τύπου. Ο Λέανδρος σπούδασε το '43 στην Αμφιλοχία, πίσω από τον ώμο του Τσέχου στρατιώτη, ο οποίος κάθε μέρα άπλωνε τις ακουαρέλες του και ζωγράφιζε το τοπίο. Εκεί ο Λέανδρος, παιδί 12 χρονών, πρωτοείδε πώς ξεπροβάλλει εικόνα μέσα από τα «ορνιθοσκαλίσματα», τις αδρές πινελιές της ακουαρέλας.

Ο Λέανδρος σπούδασε και στη Σκύρο, απ' όπου καταγόταν η σπουδαία σύζυγός του και συνοδοιπόρος του στη ζωή, η κυρία Σοφία! Σπούδασε παρατηρώντας τη σκυριανή τεχνοτροπία με την οποία δημιουργούνταν τα σκυριανά έπιπλα.

Ο Λεάνδρος ως σημερινός φοίτησε έξω από τη βιτρίνα του μεγάλου ξυλογλύπτη Φάνη Νομικού, προσπαθώντας για μέρες να αποκωδικοποιήσει τον τρόπο με τον οποίο ένας άγγελος ξεπρόβαλλε από το πόδι ενός ξύλινου επιταφίου, ώσπου ο μετρ παραξευέντηκε από την επιμονή του σημερινή. «Είμαι κι εγώ ξυλογλύπτης, αλλά της επαρχίας», του είπε τότε ο νεαρός. Ο νεαρός ξυλογλύπτης της επαρχίας έμελλε αρκετά χρόνια αργότερα να αναλάβει να μεταμορφώσει το πιο αστικό, το πιο εμβληματικό αθηναϊκό στέκι, το «Νέον» της Ομόνοιας. Και να το μετατρέψει σε μια «όαση στην έρημο της ομόνοιας», όπως είχε χαρακτηριστικά γράψει η Ελένη Βλάχου της *Καθημερινής*.

Σπούδασε όμως και σε σχολή. Όταν ήταν σημερινός και δούλευε, για να στέλνει χρήματα στην οικογένειά του, κατάφερε να αποταμιεύσει τα δίδακτρα της σχολής Βακαλό, την οποία άρχισε να παρακολουθεί. Ο δάσκαλος του, Γιώργος Βακαλό, σημαντικός σκηνογράφος και ζωγράφος του 20ού αιώνα, τον καλεί και τον ρωτά πώς καταφέρνει να πληρώνει τα δίδακτρα. «Εργάζομαι, κύριε». Και εκείνος του λέει ότι το ταλέντο του υπερκάλυπτε τα μαθήματα και ότι ουσιαστικά δεν του χρειάζεται η σχολή! Πρόλαβε όμως να κάνει 12-13 μαθήματα. Αυτά από επίσημες σπουδές.

Επιτρέψτε μου να κάνω μια αναφορά στον Αριστοτέλη στα *Μετά τα Φυσικά*, στο πρώτο βιβλίο, σε ένα χωρίο που ταιριάζει πολύ για το Λεάνδρο. Συγκεκριμένα, στη διάκριση που κάνει ο Σταγειρίτης ανάμεσα στον εμπειρικό πρακτικό τεχνίτη, τον μάστορα και τον αρχιτέκτονα, ελαφρώς παραφρασμένο. «(Σε μια οικοδομή) οι εμπειρικοί χειροτέχνες κατέχουν το πώς, αλλά δεν κατέχουν το διότι, ενώ οι μάστορες γνωρίζουν το διότι, την αιτία (που γίνεται κάθε τι). Γι' αυτό και τους επικεφαλής, τους αρχιτέκτονες, τους τιμούμε περισσότερο και τους θεωρούμε πλέον ειδήμονες και σοφότερους από τους εμπειρικούς χειροτέχνες, γιατί γνωρίζουν τις αιτίες των όσων γίνονται, ενώ οι άλλοι δεν γνωρίζουν.» Στην περίπτωση του Λεάνδρου, η «λαθρεπιβίβαση» ενός ξυλογλύπτη στην αρχιτεκτονική φανερώνει ότι ο Λεάνδρος διαθέτει όχι μόνον ένα χειρωνακτικό καλλιτεχνικό ταλέντο αλλά μια γνώση, βαθύτερη και συνθετότερη, μια γνώση αιτίων που οδηγούν σε αποτελέσματα δημιουργικά, σε αρχιτεκτονήματα. Αυτήν τη γνώση που ο Αριστοτέλης την τοποθετεί στην κορωνίδα της γνωσιολογικής πυραμίδας. Το πώς την απόκτησε αυτήν τη γνώση, από πού πηγάζει, παραμένει ανερμήνευτο, όπως ανερμήνευτη φαντάζει και η προέλευση του νερού στην πηγή.

Αυτή όμως η γνώση είναι που μας πρόσφερε το «Νικόπολις Club», το εμβληματικό αρχιτεκτονικό έργο του Λεάνδρου στην Πρέβεζα. Στη μεγαλύτερη παραλία της Ελλάδας στο Ιόνιο, το έργο αυτό είναι ένα υπόδειγμα αρμονικής ενσωμάτωσης της αρχιτεκτονικής στο τοπίο και σοφής δημιουργίας εξεδρών θέασης του πανοράματος.

Είναι αυτή η γνώση που μας χάρισε το καλοκαίρι του '16 ένα μοναδικό, πρωτότυπο δημιούργημα που έγινε γνωστό στο Πανελλήνιο με τον τίτλο «Η Όπερα του Νερού και του Ονείρου», αυτή η πρωτότυπη πλωτή σκηνή θεάτρου, η οποία ήταν φτιαγμένη από ανακυκλώσιμα κουτάκια αναψυκτικών! Πραγματικά, δεν πρέπει να υπάρχει κάτι ανάλογο διεθνώς.

Γιατί όμως αναφερόμαστε σ' αυτήν με τόση έμφαση και τι είναι αυτό που την κάνει εξαιρετική;

Λέμε ότι στην Τέχνη είναι σημαντικό να συντελείται μια μετουσίωση. Δηλαδή τα απλά, συχνά ταπεινά, υλικά από τα οποία συντίθεται ένα έργο, χάριν του τρόπου με τον οποίο τα έχει συντάξει ο καλλιτέχνης, να προσδίδουν στη σύνθεσή τους κάτι το υπέρτερο, το υψηλό. Αυτή η μετουσίωση στην «Όπερα του Νερού και του Ονείρου» δεν συντελείται ούτε χάριν του νεοκλασικού ύφους της, ούτε χάριν της αφιδωτής μορφής της, ούτε καν χάριν της επιμελημένης παράταξης των συσκευασιών και των χρωματικών επιλογών του δημιουργού τους.

Εδώ συντελείται σχεδόν απροσδόκητα το βράδυ: τα ασήμαντα τενεκεδάκια, συντεταγμένα στις αυστηρές συστάδες τους, εκεί που δεν περιμένες κάτι περισσότερο από αυτήν τη μορφική πειθαρχία, αίφνης, σαν πέφτει το σκοτάδι, κάνουν το θαύμα τους: Σαν από σμάλτο, η ταπεινή αυτή κατασκευή από τενεκεδάκια αναπέμπει μια λάμψη μαγική! Μια στίλβη! Τα συντεταγμένα τενεκεδάκια διατρανώνουν την ουσιαστική τους ποιότητα: τη στίλβη του μετάλλου. Και η όπερα αποκτά κάτι το αιθέριο! Μια βραδινή μεταμόρφωση, χάριν της λάμψης αυτών των ασήμαντων μεταλλικών συσκευασιών.

Στίλβη μετάλλου και αεράκι βραδινό, θαλασσινό.

Ζήσαμε μια αξέχαστη στιγμή, αγαπητέ Λέανδρε, εκείνη τη βραδιά, την οποία ακολουθήσαν μια σειρά από πολιτιστικές εκδηλώσεις που λάμπρυναν τις αυγουστιάτικες νύχτες της Πρέβεζας. Η φήμη της όλο και μεγάλωνε, μέσω της κάλυψης από κεντρικά ΜΜΕ, ενώ εκδηλώθηκε ενδιαφέρον και από φορείς του εξωτερικού για συνεργασία, όπως η Ξακουστή Όπερα της Βιέννης. Προσδοκούμε να ξανακατασκευασθεί η Όπερα του Νερού και του Ονείρου αυτό το καλοκαίρι στην Πρέβεζα, γιατί θα είναι ένα λαμπρό απόκτημα για την πόλη αλλά και την Ήπειρο ολόκληρη.

Και καθώς φτάνουμε στο τέλος, προτρέπω να πάμε πάλι στον Λογγίνο, ο οποίος μας λέει και κάτι άλλο που ταιριάζει τέλεια στην περίπτωση του Λέανδρου. Ο Λογγίνος έχει αποδεχθεί ότι «πράγματι, το φυσικό χάρισμα συνιστά το πρωταρχικό και πρότυπο στοιχείο κάθε δημιουργίας». Στη συνέχεια, επιχειρώντας να προσδιορίσει τις πέντε προϋποθέσεις της υψηλής διανοήματα. Και η δεύτερη, την οποία χρειαζόμαστε εδώ, είναι «τὸ σφοδρὸν καὶ ἐνθουσιαστικὸν πάθος», με τις λέξεις του Λογγίνου.

Το «σφοδρὸν καὶ ἐνθουσιαστικὸν πάθος». Αυτό είναι που αφαιρεί από τον Λέανδρο 70 χρόνια και τον κάνει έφηβο, έναν δημιουργό που αφηγά τον χρόνο. Διότι ακόμη πιο μεγάλη κι από το έργο του είναι η δύναμη της ψυχής του. Η όρεξη που έχει να δημιουργεί. Είναι κυριολεκτικά ασταμάτητος. Διαρκώς αναζητεί και σχεδιάζει τα επόμενα δημιουργικά του βήματα. Η δύναμή του, η επιμονή του, η εμπνευστική ώθηση και η αγάπη για τον τόπο του είναι παροιμιώδης.

Ο Λέανδρος Σπαρτιώτης δεν είναι μόνο ένας αναγνωρισμένος, πλήρης δημιουργός. Ο Λέανδρος είναι ένα ζωντανό πρότυπο για μας τους νεότερους, όχι μόνο τους καλλιτέχνες, αλλά όλους.

Τον ρώτησα επανειλημμένως: «Πώς το κάνεις, Λέανδρε;»

Μου απάντησε με έναν στίχο: «Πώς να σωπάσω μέσα μου την ομορφιά του κόσμου;»